

HINDAMISOTSUS

29.11.2022 nr 17

Eesti helipärandi arhiiviväärtusliku osa väljaselgitamine

I HINDAMISE KÄIK

ÕIGUSLIK ALUS

Rahvusarhiivi kogumispõhimõtted (13.04.2021), Rahvusarhiivi filmiarhiivi tegevuspõhimõtted (18.06.2020), Arhiiviseadus § 3 lg 2, Arhiiviseadus § 7 lg 1, Arhiiviseadus § 7 lg 2, Arhiivieeskirja 4. peatükk

HINDAMISE ULATUS

Hindamise eesmärk on selgitada välja Eesti fonogrammitootjate salvestatud helipärandi arhiiviväärtuslik osa. Käesoleva hindamisotsuse kontekstis on fonogrammitootjad avalikke ülesandeid täitvad arhiivimoodustajad, eraisikutest arhiivimoodustajad ning juriidilistest ja eraisikutest helisalvestajad.

KAASATUD EKSPERDID

KOOSTAJAD

Maarja Hindoalla
Paavo Annus

ANALÜÜS

Eesti fonogrammitootjate salvestatud helipärandi võib tinglikult jagada kolmeks

suuremaks osaks:

- avalikke ülesandeid täitvate arhiivimoodustajate tegevust kajastavad helisalvestised;
- eraisikust arhiivimoodustajate elukäiku ja tegevust kajastavad helisalvestised;
- fonogrammitootjate (nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute) tehtud salvestised.

Fonogrammi (helisalvestise) tootja on autoriõiguse seaduse §69 ja käesoleva hindamisotsuse kohaselt füüsiline või juriidiline isik, kelle algatusel ja vastutusel toimub teose esitamisest lähtuva heli või muu heli esmakordne õiguspärane salvestamine.

HINDAMISKRITEERIUMID

Helisalvestuste arhiiviväärtuse üle otsustamisel kasutatakse mitut hindamiskriteeriumi, mis üksteist täiendavad. Analüüsitakse järgnevat:

1. salvestatud teabe ulatust ja mõju Eesti ühiskonnale;
2. ajaloolist ja/või ühiskondlikku väärtust (sh helisalvestised laia ühiskondliku kõlapinnaga sündmusest ja/või isikust);
3. kuidas kajastub kohtade areng ja muutumine;
4. füüsilisest isikust fonogrammitootja (helirežissööri,-operaatori) professionaalsust ja tunnustatust, kollektiooni terviklikkust;
5. sisu ja vormi väärtust iseenesest (kunstiline, esteetiline, kultuuriline);
6. salvestise originaalsust, autentsust ja unikaalsust;
7. arhiivikirjelduse loomiseks vajalike metaandmete ja kirjelduselementide olemasolu: isik, sündmus, koht, aeg, autorlus jne.
8. Analoogkandja (heliplaat, -lint, -kassett, laserplaat) puhul analüüsitakse tehnilisi omadusi ja füüsilist seisukorda: 8.1. hinnatakse helikandja põhimiku kvaliteeti ja seisukorda (keemiliste, bioloogiliste ja mehaaniliste kahjustuste olemasolu ja ulatust) ning tehnilise teostuse viisi ja kvaliteeti (sh defektide olemasolu, iseloomu ja ulatust); 8.2. originaalsalvestised (või nende puudumisel koopiad) ja helitehnoloogiliselt väärtuslikud rariteedid on reeglina arhiiviväärtuslikud; 8.3. helisalvestise taasesituseks ja säilituskoopia loomiseks vajaliku tehnika olemasolu;
9. Digitaalselt sündinud helisalvestiste puhul tuleb lähtuda failivormingust ja resolutsioonist, et tagada salvestise säilivus ja selles sisalduva teabe kasutatavus; 9.1. eelisjärjekorras on arhiiviväärtuslik failivorming, milles salvestis on loodud; 9.2. kui helisalvestisest on säilinud mitu versiooni, tuleb lähtuda failivormingust, mis sisaldab kõige rohkem informatsiooni.
10. Helisalvestised, mis üksikult võttes pole väärtuslikud, võivad saada arhiiviväärtuse, kui nad avavad asutuse või isiku arhiivi konteksti või kuuluvad lahutamatuks selle koosseisu.

II OTSUS

ARHIIVIVÄÄRTUSLIKUD ON:

1. Avalikke ülesandeid täitvate arhiivimoodustajate tegevust kajastavatest ja konteksti avardavatest salvestistest: 1.1 põhiseaduslike institutsioonide töö käigus tekkinud helisalvestised (valitsuse istungite fonogrammid, riigikogu komisjonide fonogrammid); 1.2 valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste, kohtute, riigiõppeasutuste, teadus- ja arendusasutuste, etendusasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende hallatavate asutuste ning avalik-õiguslike juriidiliste isikute tegevuse käigus tekkinud helisalvestised.
2. Erasikust arhiivimoodustajate elukäiku ja tegevust kajastavad helisalvestised ning erasikute tegevuse käigus loodud tervikkollektsioonidesse kuuluvad salvestised nii Eesti kui ka välismaal.
3. Eesti ja Eestiga seotud fonogrammitootjate tehtud helisalvestistest: 3.1 Eestis tegutsenud heliplaadi- ja -kassetifirmade originaalid ja heliplaadid, samuti välismaal välja antud eesti heliplaadid ja nende algmaterjalid; 3.2 filmistuudiotote filmiheli algmaterjalid (mängufilmid, dokumentaalfilmid, muusikafilmid, animafilmid, populaarteaduslikud- ja portreefilmid) ja telesaadete heliarhiivi koondatud salvestised; 3.3 Eesti raadioprogrammi tootjate saated (dokumentalistika, muusika- ja kirjandussaated, reportaažid, intervjuud jne), samuti välis-Eesti eestikeelsete raadiosaadete ja heliarhiivi salvestised; 3.4 väliseestlaste keeleõppeprogrammi helisalvestised.
4. Ajaloolise ja/või ühiskondliku väärtusega salvestised, sh: 4.1. helisalvestised, mis jäädvustavad Eesti ühiskonna, kultuuri ja ajaloo sõlmpunkte ning kajastavad Eesti ühiskondlikku, ajaloolist, poliitilist, majanduslikku, sotsiaalset, kultuurilist arengut ja sündmusi, ühiskondlike liikumiste koosolekuid ja seotud isikute esinemisi; mis kajastavad eesti diasporaa poliitilise ja kultuurieluga seotud sündmusi (koosolekud, mälestusõhtud, tuntud isikute esinemised); 4.2. koha- ja perekonnalooga seonduv helimaterjal, mis kontekstualiseerib Eesti igapäevaelu, kombestikku, olustikku ja perekonnalugu või jäädvustavad kohalugu (Eesti kohtade arengut, linna- ja maaelu); 4.3. helisalvestised, mille sisul ja/või vormil on väärtus iseenesest (kunstiline, kultuuriline, tehnoloogiline, esteetiline väärtus).
5. Helitehnoloogiliselt väärtuslikel kandjaliikidel salvestised, mis iseloomustavad Eesti helisalvestuse ajalugu, nt atsetaatheliplaadid, paberalusel helilindid, heliplaatide matriitsid jmt.

III HINDAMISOTSUSE RAKENDAMINE

ÜLESANNE ASUTUSELE HINDAMISOTSUSE RAKENDAMISEKS

Kui asutuse hindamisotsuses ei ole arhiiviväärtuslikuks hinnatud dokumentide hulgas

helikogu eraldi välja toodud, siis arhiiviväärtuslik osa helisalvestistest valitakse käesoleva otsuse alusel.

ÜLESANNE ARHIIVILE HINDAMISOTSUSE RAKENDAMISEKS

Rahvusarhiiv sõlmib eraisiku või eraõigusliku organisatsiooniga arhiiviväärtuslikuks määratud helisalvestiste omandiõiguse üleminekuks kinkelepingu.

(kinnitatud)

Hanno Vares

hindamiskomisjoni esimees

Hindamisotsuse PDF-faili loomise kuupäev: 29.11.2022 16:39:26